

значить бути в сприйнятті. З'явилося не мало людей, для яких інформаційно-комп'ютерна реальність більш значуща ніж об'єктивна, тому що більшу частину часу вони живуть в ній. Усвідомлення змін, що відбуваються в рамках науково-технічної революції тепер представляється вже недостатнім, вузьким, навіть якщо говорити про її соціальні наслідки, бо крім виробництва вони захоплюють усі сфери буття людей – мистецтво, відпочинок, любов, здоров'я, хоча, зрозуміло, ядром їх залишаються зміни в характері праці, розвиток науки і техніки. Суспільство все більше стає суспільством проєктувальників, інженерів, програмістів. Теорія і практика прогнозування, моделювання, конструювання, а також різні види організаційно-управлінської діяльності є нині найбільш масовим типом мислення і діяльності людей. Наука в цілому починає розглядатися не просто як сукупність знання, а як система діяльності, стає найважливішим соціальним інститутом.

Ключові думки статті:

1. Зміна суспільства змінює самі поняття «природа», «світ», «реальність». Адже природу ми знаємо через наші засоби пізнання і діяльності. Хоча принципово вона дана людині у всьому багатстві її нескінченних просторових властивостей і станів, її актуальне існування як середовища проживання носить історичний характер, залежить від досягнутого рівня виробництва і культури.

2. Переоцінка природи у світлі нових можливостей використання є частою причиною міжнародних конфліктів. Світ взагалі і світ як людська реальність не збігається не тільки за своїм обсягом, але і своїми властивостями. Діяльність громадської людини формує штучне середовище існування. Але де штучність, там і складність, бо все штучне вимагає свідомого регулювання та управління.

Висновок. Зростання впливу людини у світі веде до необхідності управління не тільки штучно створеними предметами, але і природно існуючими процесами – природою, бо вона вже втрачає здатність до стихійної утилізації наслідків і відходів виробництва. Всебічне пристосування природи до наших потреб, ми повинні оплачувати цілеспрямованими зусиллями по підтримці її власної рівноваги, аж до переходу до її відновлення. Хоча на відміну від діяльності по створенню технічних систем у відношенні до природи людина не активний як творець, а як перетворювач (оскільки він не перетворює її у штучні предмети), природа все більше і більше втягується в сферу його активності, що породжує суперечності, розв'язання яких вимагає врахування того, що утворюється нова специфічна цілісність «природа – суспільство».

Які б, однак, труднощі не обіцяло майбутнє, люди продовжують жити і у них немає виходу, крім як бути оптимістами, шукати шляхи вирі-

шення проблем, що перед ними постають. Ми можемо сподіватися на виживання, якщо виберемо, тією мірою, якою від нас залежить, правильну стратегію своєї активності, якщо будуть знайдені способи протидії кризовим тенденціям цивілізації.

По мірі того, як людина від «відкриття світу» як би переходить до його «винаходу», оточуючи себе «другою природою», сфера свідомої цілеспрямованої діяльності з елемента життя перетворюється в цілісність, елементом якої є життя. Сфера діяльності людини стає ширше біологічної ніші його буття як тілесної істоти. «Розум» виходить за межі життя. У цьому корениться і глибинна причина екологічних проблем, з якими зіткнулося людство і які поставили під питання подальші перспективи його розвитку.

Список використаних джерел

1. Новак В.А. Найважливіша екологічна проблема // інформаційний бюлетень. – №5.
2. Гарковенко Р. С. Загальна теорія відносин суспільства з природою і глобальна екологія // Філософські проблеми глобальної екології. – М., 1983.

Волкодав В.Ю., Березуцкий В.В.

ПРОБЛЕМЫ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ ОБЩЕСТВА И СРЕДЫ

Аннотация. В статье освещаются вопросы, связанные с построением моделей экологических систем: модели охраны природной среды, а также модели соотношения общества и природы. Рассматриваются альтернативные пути сосуществования человека и природы.

Ключевые слова: окружающая среда, человек и природа, общество и природа, охрана природной среды, экологический кризис.

Volkodar V.Yu., Berezutsky V.V.

PROBLEMS OF RELATIONSHIP BETWEEN SOCIETY AND NATURAL ENVIRONMENT

Abstract. The article covers issues related to the construction of models of ecological systems: models of environmental protection, as well as models of the correlation of society and nature. Considered alternative ways of coexistence of man and nature.

Keywords: environment, person and nature, society and nature, protection of the environment, ecological crisis.

Гаврилко Анастасія Дмитрівна, студентка будівельного факультету, 2 курс, група 201-Б,

Дикань Сергій Антонович, доцент кафедри організації й технології

будівництва і охорони праці, кандидат технічних наук, доцент
*Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка, м. Полтава*

БЕЗПЕКА І ОСВІТА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ

***Анотація.** Показано, що в сучасному постіндустріальному суспільстві інформація є головним стратегічним ресурсом людства. Безпека людини визначається інтенсивністю потоків речовини, енергії та інформації, які безперервно проходять крізь неї. Результативна освіта в наш час можлива лише при сполученні предметного навчання, соціалізації і культурації людини. Навчання в галузі безпеки людини повинно здійснюватися з урахуванням небезпек і ризиків через формування культури безпеки і соціалізацію індивіда.*

***Ключові слова:** інформаційне суспільство, безпека, предметне навчання, соціалізація, культурація.*

Актуальність. Постановка завдання. Початок ХХІ століття ознаменований тим, що починає складатися якісно новий глобальний, регіональний і локальний гуманізм. Він оформляється як триєдність: освіти – для Всіх (ЮНЕСКО, ООН); знань – для Всіх (Цілі тисячоліття, ООН, 2000 рік); безпеки – для Всіх (Доповідь 16 мудреців для ООН, грудень 2004 року). Суть цієї триєдності розкрита Кофі Аннаном, колишнім Генеральним секретарем ООН в доповіді «При більшій свободі: до розвитку, безпеки і прав людини для Всіх» 21 березня 2005 року: «Світ повинен рухати вперед справу розвитку, справу безпеки і справу прав людини в їх сукупності – інакше жодному з них не буде гарантований успіх. У людства не буде безпеки без розвитку, воно не буде користуватися благами розвитку без безпеки, і воно буде позбавлене і того й іншого без поваги до прав людини» [1, с. 473].

Як відомо, безпека в системі «Людина – Навколишнє середовище» забезпечується оптимальною інтенсивністю потоків речовини, енергії, інформації (проф. Ю. М. Куражковський, 1923–2007). Сучасне суспільство перебуває під безперервним впливом потоків інформації. Інформація нині розглядається як основний стратегічний ресурс людства. Ще кілька років тому термін «інформаційне суспільство» розуміли як синонім терміну «постіндустріальне суспільство». Сьогодні суспільство вважають інформаційним лише в тому випадку, якщо більше 50% його членів зайнято в сфері інформаційних послуг. У той же час розвинене інформаційне суспільство все частіше називають суспільством, заснованим на знаннях (knowledge-based society). Цей термін дозволяє виділити в розвитку інформаційного суспільства етап, на якому знання, (перш за все наукові), отримують пріоритет як вища і найцінніша форма всієї інформації,

що циркулює в соціумі. Звичайно, перехід до «суспільства, заснованого на знаннях» зовсім не означає заперечення традиційної сфери матеріального виробництва. І на рівні knowledge-based society матеріальне виробництво може і повинно бути досить розвиненим, побудованим на сучасній технологічній основі, створеній завдяки використанню новітніх наукових і технологічних знань.

Основна частина. Визначальна роль в освіті, яка являє собою цілеспрямований процес інформаційного впливу на людину, належить інформації. Результативна освіта, як показано в роботі [2], завжди містить в собі три взаємозалежні і доповнюючі один одного складові: 1) навчання (предметні знання), 2) соціалізацію і 3) культурацію. По суті, це три взаємопов'язані процеси інформаційного обміну учня з навколишнім середовищем, інформаційно-освітнім простором.

Можна говорити про закономірності перебігу цих процесів [3]. Так, навчання вимагає поступовості і послідовності. Інформаційно-знаннєві потоки транслюються в інформаційному просторі через соціум і агентів соціалізації індивіда, забезпечуючи соціалізацію учня. При цьому результативність усіх інформаційних впливів на учня визначається його культурним рівнем та специфікою його культурного оточення. Культурація – це процес культурних надбань індивіда, процес його навчання традиціям і нормам поведінки в конкретній культурі на певному етапі її історичного розвитку. Вона проявляється як розвиток «здатності оцінювати все, що існує, включаючи самого себе, вибудовуючи в своїй свідомості певну систему цінностей» (проф. М.С. Каган, 1921–2006).

В індустріальному суспільстві освіта традиційно розуміється як отримання готового знання, носієм якого є педагог (домінує лише один інформаційний потік – «предметні знання»). Глобалізація, інформатизація суспільства, підвищення інтенсивності культурних взаємодій ставлять на порядок денний питання про реформування освіти, створення нових інформаційно-педагогічних систем, які б забезпечували умови для отримання знань, слугували б інструментом для різноманітних видів діяльності, в тому числі і в сфері безпеки.

У ХХІ столітті, буквально на наших очах, освіта швидко втрачає нормативний, моноваріантний характер, обумовлений традиційної педагогікою, вона стає все більш вільною, рухливою, поліваріантною.

За деякими розрахунками, кількість атрибутивної інформації у Всесвіті становить не менше 10^{136} біт [4]. Людина, з об'єктивних причин, освоїти таку кількість інформації просто не в змозі. Професор С.Б. Кримський (1930 – 2010) в 1996 році стверджував: «...людина в повсякденному побуті відчуває щохвилини інформаційне навантаження в один мільйон біт. Але освоїти за одну хвилину може тільки 50 тисяч біт інфо-

рмації» [5]. За сучасними оцінками, щохвилини інформаційне навантаження людини вже зросло до величини від 10^6 до 10^9 біт. Таким чином, якщо тривалість 70-річного людського життя (у хвилинах) становить близько $4 \cdot 10^7$ хвилин, то кількість отриманої протягом життя інформації становить $(10^6 \dots 10^9) \cdot 4 \cdot 10^7 = (4 \cdot 10^{13} \dots 4 \cdot 10^{16})$ біт. При цьому засвоюється, за оцінкою С. Б. Кримського, близько 5% інформації, тобто від $2 \cdot 10^{12}$ до $2 \cdot 10^{13}$ біт. Ці оціночні величини корелюють з інформаційною ємністю центральної нервової системи людини, яка може зберігати тільки близько 10^{13} біт інформації [6]. Тобто окремий індивід здатний освоїти інформацію, величина якої знехтувано мала в порівнянні з інформаційною ємністю Всесвіту.

Наведені оцінки показують, що гонитва в освіті за інформаційною насиченістю одного з інформаційних потоків (як правило – предметного знання) – шлях непродуктивний і неприйнятний в інформаційному суспільстві. І якщо раніше головним завданням освіти вважалася передача молодому поколінню максимально можливої кількості знань і умінь, то в сучасному суспільстві важливо навчитися мистецтву пізнання, тобто «когнітивному мистецтву» (термін, введений російськими вченими-синергетиками С. П. Курдюмовим і Е. Н. Князевою [7]). Саме таке вміння дає можливість нинішньому студенту розпізнавати, обробляти і перетворювати в знання життєво важливу і цінну інформацію, яка повідомляється йому в процесах навчання, соціалізації і культурації.

Стосовно освіти в галузі безпеки людини «предметні знання» являють собою дисциплінарні знання про небезпеки та ризики. «Соціалізація» досягається через комунікацію і кооперування людей в різних видах діяльності (важливий її етап – формування умінь діяти за зразком). «Культурація» в даному аспекті означає формування культури безпеки, що забезпечує збереження і розвиток цілей, ідеалів, цінностей, норм і традицій людини, сім'ї і суспільства, соціальних інститутів і мереж. Результат культурації проявляється в набутому досвіді творчої діяльності, готовності знаходити нестандартні рішення проблем, а також у досвіді здійснення емоційно-ціннісних відносин.

Розглянемо як приклад одну із сучасних проблем безпеки людини – проблему радіаційної безпеки. Зрозуміло, що перший інформаційний потік (предметні знання) формується в ході вивчення фізики, яка дає учневі поняття радіаційної обстановки і її характеристик: експозиційної дози випромінювання і її потужності, поглиненої дози опромінення, еквівалентної дози опромінення тощо. Процес соціалізації (другий інформаційний потік) означає в даному випадку засвоєння учнями домінуючих у суспільстві колективних установок на економічну доцільність роз-

витку атомної енергетики, підтримку курсу на створення в Україні замкнутого ядерного паливного циклу, пов'язування науково-технологічних робіт в області атомного ядра з прогресом людства. Процес культурації (третій інформаційний потік) означає засвоєння правил і норм поведіння з радіоактивними препаратами і радіоактивними відходами, розуміння обов'язковості використання індивідуальних і колективних засобів захисту, обліку дози опромінення тощо. Очевидно, що тільки сфокусувавши усі три перелічені інформаційні потоки на людині, ми можемо очікувати їх посилення, а значить, підвищення ефективності навчання.

Висновки. Отже, в науковому дискурсі з проблеми безпеки, зорієнтованому на цілі сталого розвитку, правомірно ставити питання про фундаментальне розумінні безпеки, яке полягає в балансі безпеки особистості, суспільства і держави, в узгодженні їхніх життєво важливих інтересів, особливої уваги до культури безпеки, а також до все більшого розвитку нових галузей наукового знання: культури ризику, культури компромісів, соціології безпеки, соціології ризиків.

Список використаних джерел

1. «Безопасность Евразии». – 2005. – № 1. – С. 473. // [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://kuznetsovvn.ru/eurasia/>
2. Смирнов В. А. Информационная педагогика [монография] / под общ. ред. С. С. Чернова. // Теория, методика и организация педагогической работы. Книга 2. – Новосибирск, 2010. – 250 с.
3. Смирнов В. А. К вопросу о законах педагогики. / В. А. Смирнов // Проблемы и перспективы развития педагогики: материалы международной заочной научно-практической конференции. (25 мая 2011 г.) – Новосибирск, 2011. – С. 31 - 38. // [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://sibac.info/2011.05.25pedagogy.pdf>
4. Демьянов В. В. Эвалектика ноосферы / В. В. Демьянов. – Новороссийск, 2001. – 879 с.
5. Кримський С. Ціннісно-смісловий універсум як предметне поле філософії / Сергій Кримський // Філософська і соціологічна думка. – 1996. – № 3–4. – С. 102 – 116.
6. Блюменфельд Л. А. Проблемы биологической физики. / Л. А. Блюменфельд. – М., 1977. – 336 с.
7. Князева Е. Н. Трансдисциплинарные комплексы знаний: синергетическая мудрость в образовании / Е. Н. Князева // Полигнозис. 2001. 2(14). // [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.polygnosis.ru/default.asp?num=6&num2=235>

Гаврилко А.Д., Дикань С.А.

БЕЗОПАСНОСТЬ И ОБРАЗОВАНИЕ В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ПОТОКОВ

Аннотация. Показано, что в современном постиндустриальном обществе информация является главным стратегическим ресурсом человечества. Безопасность человека определяется интенсивностью потоков вещества, энергии и информации, которые непрерывно проходят сквозь него. Результативное образование в наше время возможно только при сочетании предметного обучения, социализации и культурации человека. Обучение в области безопасности человека должно осуществляться с учетом опасностей и рисков через формирование культуры безопасности и социализацию индивида.

Ключевые слова: информационное общество, безопасность, предметное обучение, социализация, культурация.

Gavrilko A.D, Dykan S.A.

SAFETY AND EDUCATION IN THE CONTEXT OF MODERN INFORMATIONAL FLOWS

Abstract. It is shown that in modern post-industrial society information is the main strategic resource for mankind. Human security is determined by the intensity of the flows of matter, energy and information that continuously pass through us. Effective education is possible only due to combination of subject learning, socialization and culture-learning. Human security learning should be performed taking into account the dangers and risks through the formation of safety culture and the socialization of the individual.

Key words: information society, security, subject learning, socialization, culture-learning.

Гайдук Наталія Ігорівна, студентка Інституту прокуратури

та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-17м-15,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права,

кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ПІД ЧАС ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ ТЕРОРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті проаналізовано ефективність виконання аварійно-рятувальних робіт, стан захисних споруд цивільного захисту та ступінь взаємодії органів, які входять до системи реагування на терористичні акти. Наводяться приклади зарубіжного досвіду вдалої співпраці при ліквідації наслідків терористичної діяльності органів системи цивільного захисту зі службами створеними на добровільній основі.

Ключові слова: терористичні акти, аварійно-рятувальні роботи, евакуація, єдина державна система запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків.